

BBABAC 5 - Bacheloroppgave med forskningsmetode

Tilknytning og godt foreldreskap – en litteraturgjennomgang

Det samfunnsvitenskapelige fakultet

Bachelor i barnevern

Stavanger / 17. mai 2021

Kandidatnummer: 5050

Antall ord i besvarelsen: 12649

(NB! Ord på forsiden teller ikke med)

Innholdsfortegnelse

1. Innledning	1
1.1 Bakgrunn for valg av tema	1
1.2 Formål med oppgaven	1
1.3 Presentasjon av problemstilling	2
1.4 Begrepsavklaringer	3
2. Teoretisk referanseramme	4
2.1 Bowlbys og Ainsworths forskning på tilknytning.....	5
2.2 Baltimorestudien – gjennom et kritisk blikk.....	6
2.3 Metoder og programmer	7
2.4 Circle of Security (COS).....	7
3. Metode	9
3.1 Valg av metode	10
3.2 Styrker og svakheter ved valgt metode	11
3.3 Søkestrategi og fremgangsmåte.....	12
4. Resultater	23
4.1 Presentasjon av funn	23
4.2 Drøfting av funn	24
4.3 Svakheter ved det utvalgte materialet.....	25
5. Diskusjon	25
5.1 Hvordan måler vi tilknytning?	26
5.2 Baltimorestudien – Fremmedsituasjonen	26
5.3 Tidlig samspill	28
5.4 Circle of Security-Parenting – resultater av universalforebyggende arbeid	29
5.5 Kritisk blikk på Circle of Security – Parenting.....	30
5.6 «Godt nok» foreldreskap	31
6. Konklusjon	33
7. Litteraturliste	35

1. Innledning

1.1 Bakgrunn for valg av tema

Som barnevernspedagog i barnevernstjenesten skal man være i stand til å foreta vurderinger av foreldrenes foreldreegenskaper, samt vurdere om omsorgen som utøves er god nok. I dette arbeidet vil også kunnskap om tilknytningsforhold være relevante for å forstå foreldre-barn dynamikken. Det er med dette ønskelig å studere tilknytning ut fra sentrale teorier, se hvilke metoder som kan benyttes for å styrke trygg tilknytning mellom foreldre og barn, samt se nærmere på hvordan barnevernspedagoger vurderer et godt foreldreskap i sitt arbeid med familier. Temaet tilknytning er svært relevant i barnevernsfaglig yrkesutøvelse, for å blant annet kunne bidra med veiledning og tiltak til familier som opplever utfordringer med disse aspektene.

Begrunnelsen for valg av godt foreldreskap som tema er min nysgjerrighet rundt hvordan barnevernspedagoger vurderer noe som det ikke foreligger direkte fasitsvar på. Begrepet «godt nok» foreldreskap har også vært lite omdiskutert i løpet av studietiden, noe som spesielt vekket min interesse da jeg personlig anser det som viktig å gjøre studentene oppmerksomme på konsekvenser, på både godt og vondt, av deres fremtidige barnevernsfaglige vurderinger i arbeid med familier. Jeg er også nysgjerrig på hvilke foreldreegenskaper vil anses som nødvendige av forskerne for at omsorgen ovenfor barna skal være god nok, men også se nærmere på om forskerne er enige med hverandre. Vurdering av foreldreskap kan jeg forstå er en krevende praksis i barnevernsfaglig arbeid. Grunnet dette ønsker jeg å se nærmere på, ved hjelp av teori og forskning, hvordan et godt foreldreskap vurderes av barnevernspedagoger i deres yrkesutøvelse.

1.2 Formål med oppgaven

Målet med min oppgave er å danne en oversikt over primærteorien og litteraturen rundt trygg tilknytning, samt tolke hvordan den påvirker barnevernsfaglig vurdering av et godt foreldreskap. Jeg ønsker å se nærmere på hvordan anerkjente studier har bidratt til dagens forståelse av tilknytning. Dette håper jeg kan gi meg et mer direkte svar på hva tilknytning har å si som forutsetning for et godt foreldreskap.

Ambisjonen rundt denne besvarelsen bygges på respekten rundt makten barnevernspedagoger har i sitt arbeid rundt sårbare barn og deres familier. Jeg ønsker også å finne svar på hvordan jeg selv, som snart ferdigutdannet barnevernspedagog, skal vurdere om et foreldreskap er

«godt nok». Jeg håper derfor at denne arbeidsprosessen kan belyse mine spørsmål og forberede meg som nå er klar til å arbeide selvstendig på feltet, til å foreta best mulige avgjørelser og vurderinger i arbeidet rundt barn og familier. Det er også verdt å nevne at denne besvarelsen ikke har som formål å avdekke den beste eller riktige tilknytningsteorien, eller den beste måten å utøve et godt foreldreskap på, men derimot å utdype min kunnskap og interesse i det barnevernsfaglige feltet.

1.3 Presentasjon av problemstilling

Tilknytningsteori og metoder for undersøkelser av tilknytning er i stadig utvikling. Ifølge teorien som er tilgjengelig i dag, påstås det at alle barn knytter seg til sine omsorgsgivere, uansett hvordan de blir behandlet for å kunne overleve (Killén, 2013, s. 51).

Tilknytningsteorien er universell da alle barn utvikler tilknytning (Kvello, 2010, s. 88). Barn knytter seg likevel ulikt, basert på det følelsesmessige samspillet mellom barnet og omsorgsgiveren. I et godt foreldreskap vil barnet få de grunnleggende behovene dekket (Liverød, 2017). En av de viktigste forutsetningene for å kunne utøve et «godt nok» foreldreskap er at foreldre selv har opplevd «god nok» omsorg som barn (Killén, 2013, s. 34). Det er først i den senere tid at forskningen rundt tilknytning har dokumentert prosesser og mekanismer som styrer foreldreatferden, og som videre bidrar til generasjonsgjentakelse. Disse handler om foreldrenes indre arbeidsprosesser. Foreldre som selv ikke har opplevd god nok omsorg har vanskeligheter for å kunne gi det videre. Det er derimot viktig å være i stand til å erkjenne og reflektere over den omsorgen foreldrene selv har fått, slik at det eventuelt er muligheter til å motta hjelp for å bearbeide disse. Som barnevernspedagog i barnevernet har man et ansvar ovenfor sikring og forutsetning av trygge oppvekstforhold av barn og unge (Bunkholdt & Kvaran, 2015, s. 18). For å sikre disse, avhenger arbeidet av yrkesutøverens utøvelse av blant annet sitt faglige skjønn (Studsrod et al., 2019, s. 186).

Barnevernspedagogen må ved hjelp sitt faglige skjønn vurdere mellom hvilken kunnskap som er relevant og hvilket handlingsrom man har innenfor den juridiske rammen for å kunne hjelpe barn og familier. Det er opp til barnevernspedagogen å vurdere om familiene man møter på utøver et godt nok foreldreskap. Det kan jeg forstå er en kompleks og skjønnsbasert oppgave. I denne besvarelsen vil jeg blant annet se på hvilke vurderinger barnevernspedagoger foretar ved vurdering om et foreldreskap er «godt nok». Jeg ønsker også å fordype meg i hvordan forskning på tilknytningsteorien har foregått, hvilke resultater som ble presentert, og hvilke metoder som benyttes i dag for å fremme trygg tilknytning i foreldre-

barn samarbeidet. Problemstillingen i denne besvarelsen er derfor: «Hvordan har trygg tilknytning og godt foreldreskap blitt identifisert og forstått?».

1.4 Begrepsavklaringer

Tilknytning

Forskning og metodeutvikling på tilknytning de siste 20-30 årene har vært et viktig bidrag for forebyggende arbeid og behandling av tilknytningsforstyrrelser (Killén, 2013, s. 51). Helt fra fødselen av søker barnet kontakt med mennesker og knytter seg til de som gir barnet best omsorg (Kvelling, 2010, s. 88). Tilknytning handler om behovet for, og ferdigheter i, å søke kontakt med mange andre, men knytte seg nært til svært få. Barn er avhengige av voksne, og dermed er kontakten som oppsøkes primært hos voksne, da barnet vil forsøke å oppnå beskyttelse og omsorg for å øke sine sjanser for overlevelse. Begrepet tilknytning er særlig forbundet med Bowlby som studerte tilknytningsatferden et barn viser ved adskillelse fra, og gjenforening med, en bestemt omsorgsperson (Tjersland et al., 2018, s. 79). Tilknytningen dreier seg rundt en innebygd motivasjon om å søke trøst når barnet opplever truende situasjoner, og oppnår et innstilt mål om fysisk nærhet i utfordrende situasjoner.

Tilknytningsperson

Tilknytningsteorien har vært et viktig bidrag for dagens forståelse av hvordan barnet bør forholde seg til tilknytningspersonen, skape strategier for å tilpasse seg den voksne verden, samt finne sin egen rolle i den (Killén, 2013, s. 52). Killén (2013) poengterer at en av de viktigste kvalitetene ved tilknytningspersonene er å være følelsesmessig tilgjengelig for barnet og respondere når barnet uttrykker et behov for bistand (s. 33). Barn kan ha flere tilknytningspersoner som skapes og oppleves som trygge for dem over tid, der barnet utvikler et tilknytningsbånd til den enkelte (Tjersland et al., 2018, s. 79). Barnet bruker tilknytningspersonen som en trygg base når barnet ønsker å utforske verden, og som en trygg havn når omgivelsene trues av potensielle farer.

Trygg base og trygg havn – trygghetssirkelen

Trygg base brukes når barnet er nysgjerrig og vil drive sin utforskning, mens trygg havn brukes når barnet opplever at omgivelsene trues (Gulbrandsen, 2012, s. 142). Disse danner sammen en trygghetssirkel. Trygghetssirkelen viser oss tydelig barnets evne og behov for

avhengighet og selvstendighet (Brandtzæg et al., 2015). Tryggheten til å gå ut av sirkelen kommer fra barnets bevissthet om at det er trygt å komme tilbake.

Indre arbeidsmodeller

I følge Bowlby utvikler barnet indre arbeidsmodeller som består av kognitive forventninger og emosjonelle reaksjoner hos tilknytningspersonene (Tjersland et al., 2018, s. 79). Barnet utvikler en indre oppfatning av selvet, en indre oppfatning av sine tilknytningspersoner, og hva som kan forventes av dem (Killén, 2013, s. 53). Arbeidsmodellene som barnet utvikler, henger tett sammen med tilknytningspersonens sensitivitet (Tjersland et al., 2018, s. 79).

Sensitivitet hos omsorgspersoner

Sensitiv omsorg karakteriseres av kontingente og ubetingede responser fra omsorgsgivere i form av tydelige handlinger, som er synkrone med barnets signaler, er regulerende i forhold til barnets behov for trygghet, og gis uten forbehold (Moe et al., 2010, s. 351).

Tilknytningspersonens sensitivitet spiller en viktig rolle for barnets utvikling av trygghet (Gulbrandsen, 2012, s. 145).

Foreldrenes mentaliseringsevne

Foreldrenes mentaliseringsevne henger tett sammen med utøvelse av god omsorg.

Mentalisering handler om å forstå egen og andres atferd i forhold til personens sinnstilstand og deres intensjoner (Killén, 2013, s. 39). Å kunne se seg selv utenfra og forstå andre, men også forstå hvordan våre egne motivasjoner påvirker andre mennesker. Prosessen handler om en evne til empati og dens formidling. I forhold til barnet handler dette om å kunne reflektere over, forstå, og holde barnets sinnstilstand og behov ved barnets bevissthet.

2. Teoretisk referanseramme

I dette kapittelet ønsker jeg å gjøre rede for hvordan dagens tilknytningsteori har blitt formet til ved hjelp av tidligere studier og meta-analyser på området. Grunnprinsipper ved tilknytningsteorien vil belyses, men også punkter ved teoriene som er kritikkverdige. Dette for å skape en bedre forståelse for hvordan vi i dag forstår tilknytningsbegrepet. Videre vil også et program som benyttes mye i dag presenteres i sammenheng med fremming av trygg tilknytning i foreldre-barn relasjonen, som bidrar til styrking og kompetanseutvikling i foreldreskapet.

2.1 Bowlbys og Ainsworths forskning på tilknytning

Dagens moderne tilknytningsteori er bygget på den britiske psykiaterens John Bowlby sine arbeid. Det var først på 1970-tallet at forskning rundt sensitivitet og tilknytning skjøt fart gjennom hans første bind i triologien «Attachment and Loss», som tok utgangspunkt i hans datidens kunnskap om små barns reaksjoner på atskillelse fra sine foreldre (Gulbrandsen, 2012, s. 139). Bowlby antok at mødrenes grad av sensitivitet ovenfor barnets signaler hadde en stor betydning for at barnet senere kunne utvikle en trygg tilknytning. Bowlby ble også inspirert av etologien og hadde en ide om at tilknytning er et atferdssystem som omfatter en organisert nærhetssøking ved hjelp av kognitive og emosjonelle komponenter (Gulbrandsen, 2012, s. 140).

Tidlig på 1950-tallet kom Bowlby i kontakt med Mary Ainsworth, en amerikansk forsker som noen år senere reiste til Uganda og utførte observasjonsstudier av tilknytning mellom mødre og deres barn (Gulbrandsen, 2012, s. 141). Bowlbys interesse rundt tilknytningens generelle beskyttelsesfunksjoner, samt Ainsworth sitt arbeid, la vekt på studier med individuelle forskjeller i barns tilknytningsarbeid. Det er verdt å nevne at disse forskere utfylte hverandres interesser og teori. Dermed vil deres arbeid studeres i sammenheng med hverandre i denne oppgaven.

Ainsworth og hennes medarbeiderne var de første som studerte relasjonen mellom foreldrenes atferd og barnets trygge tilknytning, der empiriske dokumentasjoner ble presentert i Baltimorestudien (Broberg et al., 2010, s. 37). Mødrene som ble presentert i studien og viste umiddelbare reaksjoner på spedbarnets gråt, gjorde at barnet gråt mindre senere i det første leveåret i forhold til mødre som lot barna ligge i større grad mens det gråt. I Bowlby sine arbeid vises det tydelig at det legges vekt på morens grad av responser ovenfor barnet mens det gråter, og hvor ofte mor ga barnet oppmerksomhet (Bowlby, 1969).

I den mye omtalte meta-analysen «Attachment and Loss, Vol. 1» presenterer Bowlby tilknytning som et atferdssystem med innebygd motivasjon hos barn, særlig når barnet føler et behov for søk av trøst hos mor, og et mål om å oppnå fysisk kontakt (Gulbrandsen, 2012, s. 142). Videre presenterer Bowlby en antagelse om at barnet bruker sin tilknytningsperson som sin trygge base, både når barnet er nysgjerrig, eller ønsker å søke til en trygg havn når omgivelsene trues av noe. Barnet danner da indre arbeidsmodeller på bakgrunn av egne erfaringer knyttet til foreldrenes tilgjengelighet, og deres reaksjoner når barnet har et behov for trøst eller beskyttelse. Arbeidsmodellene fungerer som et redskap for barnet til å forstå

situasjonen i forhold til tilknytningspersonen, forutsi hva som kommer til å skje, og lage en eventuell strategi. Tilknytningsatferden Bowlby presenterer kan skruses av og på, men den følelsesmessige tilknytningen barnet føler til mor, tilknytningsbåndet, varer uavhengig av atferd som vises.

2.2 Baltimorestudien – gjennom et kritisk blikk

Baltimorestudien har likevel mottatt kritikk fra flere hold. Main og Solomon kritiserte studien og dens resultater for å blant annet ikke kategorisere barn som har vært utsatt for alvorlige former for omsorgssvikt (Moe et al., 2012, s. 289). Main og Solomon argumenterte for at barna i disse gruppene er desorganiserte, altså at de manglet organiserte strategiske evner for å sikre seg beskyttelse fra mor. Dette mente de resulterte i en forvirret atferd som ble tolket som tegn på at barna enten opplevde mor som en alvorlig trussel, eller som den eneste kilden til trygghet. Crittenden kritiserte også Ainsworths tredeling for organisering av barna i studien, ettersom at barn ofte er kompleks organiserte (Moe et al., 2012, s. 289). Crittenden mente at mange av barna klarer å kombinere unnvikende og ambivalente strategier, og derfor kan oppnå en følelse av trygghet selv i utfordrende situasjoner. Med dette fremhever Crittenden at barn som eksponeres for fare, har en evne til å tilpasse seg for å sikre en form for psykologisk overlevelse.

Et par år etter Baltimorestudien ble publisert, gjennomførte Goldsmith og Alansky en metaanalyse for å se en nærmere sammenheng mellom foreldresensitivitet og tilknytning (Goldsmith & Alansky, 1987, s. 805-816). I motsetning til Bowlbys og Ainsworth, var Goldsmith og Alansky sitt arbeid preget av en usikkerhet rundt grad av viktighet rundt foreldrenes sensitivitet for barns tilknytning. Likevel stoppet ikke studier og forskning på området. I 1997 publiserte De Wolff og van IJzerdoorn en metaanalyse der de presenterer 66 ulike studier som har vært utført på trygg tilknytning og foreldrenes ferdigheter, og deres videre studier rundt betydning av foreldrenes sensitivitet i forhold til barnets tilknytning (De Wolff & van IJzerdoorn, 1997, s. 571-590). Deres funn konkluderte med at det er en moderat sammenheng mellom foreldrenes sensitivitet og tilknytning. Grunnet oppgavens begrensning velger jeg å ikke studere deres resultater nærmere. Bare et par år senere ble De Wolff og van IJzerdoorn sine funn kritisert av Nievar og Becker grunnet deres gruppering av foreldreferdigheter, og måten de fremstiller foreldrenes sensitivitet (Nievar & Becker, 2007, s. 102-114). I følge Nievar og Becker bør sensitivitet forstås som foreldreatferd som er passende med, og for, barnet. Gjennom deres reanalyse fremvist i studieresultatene i 2007, inkluderer

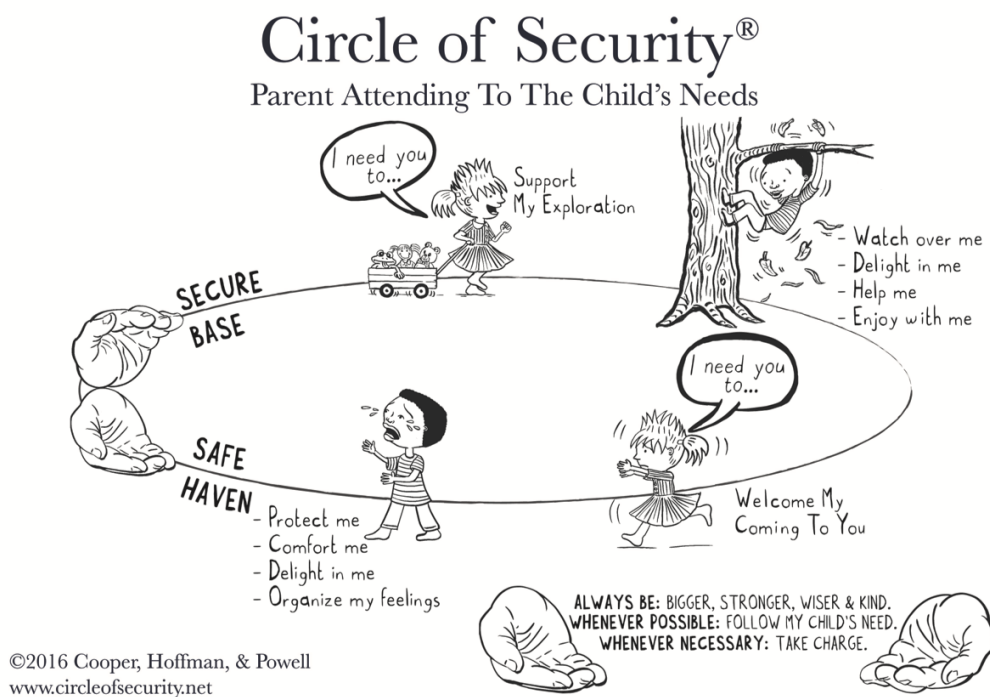
de flere foreldreferdigheter enn Ainsworth et al. i 1978, Goldsmith og Alansky i 1987, og De Wolff og van IJzerdoorn i 1997 konkluderte ut fra sine funn. Nievar og Becker understreker i sin definisjon foreldrenes gjensidighet og synkronitet som de samler under ett begrep; sensitivitet hos omsorgspersoner. Det er verdt å nevne at alle disse studiene har bidratt til dagens forståelse av foreldrenes sensitivitet, samt formet dens betydning.

2.3 Metoder og programmer

I slutten av 1950-tallet ble oppstart av grupper med foreldre i samarbeid med helsestasjon og barnehage laget av ulike instanser for å formidle kunnskap om barn, støtte foreldre og fremme diskusjon om ulike oppdragelsesproblematikk (Killén, 2013, s. 100). I dag er mye av informasjonen tilgjengelig på blant annet barne-, ungdoms- og familiedirektoratet sine nettidler, der ulike programmer, kurs og råd for barnets familier og deres nettverk kan bidra med å finne gode løsninger for familier som ønsker hjelp med dette (Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, 2021). Disse gruppene og veiledningene er først og fremst av universalforebyggende karakter, og formes etter ulike behov (Killén, 2013, s. 100-103). Circle of Security er et av programmene som anses å være et av de mest brukte av universalforebyggende karakter (Sæther & Glavin, 2021).

2.4 Circle of Security (COS)

Det foreligger flere ulike former for Circle of Security (COS) som tar utgangspunkt i tilknytningsteori og problematikk knyttet til tilknytningsvansker (Bukhold & Kvaran, 2015, s. 211-212). Gjennom denne psykoedukative metoden kan omsorgsgivere som eksempelvis selv har opplevd dårlig oppvekst, få denne opplæringen i barnas emosjonelle behov og hvordan disse uttrykkes. Som en del av dette er det utviklet en trygghetssirkel som visualiserer barnas behov (Moe et al., 2010, s. 733). Når barnet er nysgjerrig og utforsker omgivelsene, plasseres barnet på den øverste sirkelhalvdelen. Derimot, når barnet opplever omstendighetene truende, vil barnet forsøke å søke tilbake til foreldrene. Dette vises på den nederste sirkelhalvdelen.

Figur 1. The Circle of Security: A Visual "Map" of Caregiver-Child Attachment. (circleofsecurityinternational, 2019)

COS-behandlingen retter fokus mot særlig fem «rasjonelle kapasiteter» ved en omsorgsperson: forståelse av barnets behov i forhold til omsorgspersonen, observere og tolke barnets atferd, refleksiv funksjon, emosjonell regulering og empati (Moe et al., 2010, s. 733).

Etter utført psykoedukativ innføring i barnas behov, starter terapeuten av COS-kurset å lede foreldrene enkeltvis gjennom videoklipp av barn i fremmedsituasjonen, der fokuset er både på foreldrenes og barnets ressurser, og deretter foreldrenes evne til håndtering av barnets behov for trygghet (Moe et al., 2010, s. 734). Ainsworth har med sine kollegaer utført laboratorieforsøk på fremmedsituasjonen tilbake i år 1978. Disse presenteres grundigere senere i oppgaven. Laboratorieforsøkene konkluderte med klassifisering av barnas tilknytningsatferd gjennom tre tilknytningsmønstre. Trygg tilknytning, klassifisert som B, og to utrygge tilknytningsmønstre, unnvikende type A, og ambivalent type C (Moe et al., 2010, s. 734). Kort fortalt opplever barn med trygg tilknytning sine omsorgspersoner som tilgjengelige og beskyttende. Barna med utrygg tilknytning opplever sine tilknytningspersoner som forutsigbare, men følelsesmessig utilgjengelige, og derfor forsøker barnet å danne strategier for å kompensere for disse. Eksempel på dette kan være at barnet unngår følelsesmessig

kontakt med tilknytningsperson, med forsøk på å unngå avvisning. Hos eldre barn observeres det oftere særlig ved overdrivelse av følelsesmessige uttrykk, med et forsøk på å få tilknytningspersonen til å reagere. Kvello (2010) legger også vekt på at tilknytningsstiler vises i form av atferd hos barn, da barn etablerer ulik tilknytningsatferd til ulike omsorgspersoner (s. 88).

Disse tre strategiene barna danner- A, B og C tilknytningsstil, vises i filmsnuttene for COS-kursanter. For å hjelpe omsorgspersonen å begripe sin utilgjengelighet, introduseres begrepet «haimusikk» (Moe et al., 2010, s. 734). En urovekkende musikk spilles med hensikt om å vekke ulike følelser og farge et visuelt bilde. Dette med et forsøk om å få tilknytningspersonene til å forstå at barnets atferd vekker ulike følelser hos omsorgspersonen, noe som preger omsorgspersonens reaksjoner. Terapeutene i COS-kurset forsøker å imøtekomme omsorgspersonene på en empatisk og sensitiv måte med mål om at foreldre ikke tenker «fiks det umulige barnet mitt» til «jeg må forstå mine egne begrensninger for å hjelpe barnet mitt» (Moe et al., 2010, s. 735). Senere i oppgaven vil også en norsk studie av foreldreerfaringer som benyttet seg av et COS-program presenteres, samt rette et kritisk blikk på bruken av slike kurs som et universalforebyggende tiltak.

3. Metode

I følge Dalland (2007) trenger vi ulike metoder for å fremme ny kunnskap, samt etterprøve i hvilken grad påstandene er sanne, gyldige eller holdbare (s. 51). Videre skriver forfatteren at metoden gjenspeiler prosessen for å fremskaffe eller etterprøve kunnskap. Vilhelm Aubert (1985) definerer metode slik:

«En metode er en fremgangsmåte, et middel til å løse problemer og komme frem til ny kunnskap. Hvilket som helst middel som tjener dette formålet hører med i arsenalet av metoder» sitert i Dalland (2007, s. 51).

Problemstillingen vil belyses ved hjelp av tre utvalgte vitenskapelige artikler, og ett sentralt kapittel i bok. I dette metodekapittelet skal de systematiske søkene beskrives, før den videre sammenfatningen av kunnskap blir presentert senere i oppgaven.

3.1 Valg av metode

I mitt valg av metode ved besvarelsen av problemstilling, har jeg valgt kvalitativ litteraturstudie som metode. Hensikten i arbeidet med valgt problemstilling er å få oversikt over og fordype min kunnskap og interesse i temaet, samt besvare problemstillingen og danne et sammenfattet bilde av teori og empiri som allerede er forsket og skrevet om på feltet.

Kvalitativ metodes røtter finner vi tilbake til i den hermeneutiske tradisjon, der materialet man arbeider med, i dette tilfellet teori og empiri, fortolkes så kreativt og innsiktsfullt som mulig (Aadland, 2011, s. 206-207). Kvalitativ henviser til kvalitet og egenskaper ved et fenomen, noe som betyr at de ikke kan måles i tall og kurver, men tolkes om noe er godt, omsorgsfullt eller konfliktfylt. Hensikten er at leseren av oppgaven skal være i stand til å danne seg en oversikt over hva som er tilgjengelig av eksisterende forskningslitteratur på feltet. Aadland påpeker videre at forskeren bør være åpen, fleksibel og maksimalt nysgjerrig, og at veien blir til mens man går i slike studier (Aadland, 2011, s. 206).

Kvantitativ metode

Dalland (2007) presiserer at metoden man velger skal egne seg best til å belyse den problemstillingen vi har stilt oss på en best mulig måte (s. 51). Kvantitative empiriske undersøkelser har også blitt tatt opp til vurdering for å kunne besvare valgt problemstilling. Kvantitative data gir målbare enheter, gjerne ved hjelp av tall, og gir objektiv kunnskap om et fenomen (Thidemann, 2019, s. 75-76). Det er dermed hensiktsmessig å benytte seg av kvantitativ metode når man ønsker svar på «Hvor mye?», «Hvor ofte?» Eller «...mer effektivt enn ...». Ettersom at hensikten med valgt problemstilling er å gi leseren oppdatert og god forståelse av kunnskapen som er tilgjengelig på området, var kvalitativ litteraturstudie den mest hensiktsmessige metoden å benytte seg av i denne oppgaven (Thidemann, 2019, s. 78).

Litteraturstudie som metode

Litteraturstudie har som formål å være en veiviser for temaområdet en skal studere, utforske og skrive om (Dysthe et al., 2010, s. 159). Litteraturstudie er også en god metode å bruke når det er ønskelig å skaffe seg en kunnskapsbase for å videre skape en forståelse av problemer og kontroverser i feltet, samt for å kunne argumentere og drøfte om det er behov for nyere forskning på området (O'Leary, 2004, s. 78-79). Samtidig må en forholde seg til det som er forsket og gjort av andre på feltet fra før (Dysthe et al., 2010, s. 159).

3.2 Styrker og svakheter ved valgt metode

Valg av metode ved datainnsamlingen kan gi tilgang til ulik kunnskap (Malterud, 2017, s. 122). Når man undersøker et fenomen, er problemstillingene i studiene sjeldent identiske, noe som betyr at forfatterne ikke har undersøkt nøyaktig det samme fenomenet. Dermed kan valg av metode føre til kunnskap av ulik karakter.

Styrken ved valg av litteraturstudie som metode, er mengden forskning som ikke ville blitt oppdaget dersom besvarelsen ble bygget på spørreskjema eller intervju. Dette gir en mulighet til å innsnevre søket og finne konkrete data som direkte er knyttet til valgt problemstilling. På denne måten sikrer en kvalitativ studie en bred forståelse av et utvalgt fenomen (Jacobsen, 2010, s. 55). Kritisk vurdering, gyldighet og fleksibilitet er bare et par av de viktige momentene Jacobsen (2010) nevner som sentrale ved utførelse av alle studier, og metodevalg vil påvirke de positive og negative utslagene (s. 64).

Reliabilitet og validitet

Oppgavens krav til reliabilitet og validitet styrkes når artiklene er fagfellevurderte (Dalland, 2017, s. 40). Med dette menes at dataene har relevans og er gyldige for det problemområdet som er blitt forhåndsvalgt, samt at de er pålitelige og gjør rede for eventuelle feilmarginer. Dalland (2017) påpeker kildekritikk som et viktig redskap for å sikre litteraturfunnets og artiklenes validitet (s. 152-153). Det er blitt begrunnet for hvorfor og hvordan bestemt litteratur ble plukket ut, og argumentert for kildenes troverdighet, relevans, i tillegg til flere andre viktige faktorer som fremvises i litteraturmatrisene under tabell 3-6 senere i oppgaven.

Gyldighet og fleksibilitet

Kvalitative studier er hensiktsmessige for å undersøke fenomener om enkelttilfeller og personer, men det er verdt å nevne at de ikke kan generalisere en større populasjon eller gruppe (Jacobsen, 2010, s. 60-70). Derimot, er kvantitative studier generaliserbare, men kan ikke si noe om et fenomen eller en person. Aveyard (2019) påpeker at fordelen med å bruke litteraturstudie, er å ha muligheten til å kombinere både kvalitative og kvantitative metoder (intergrative review) for å se et fenomen i sin helhet (s. 138-140). På bakgrunn av valgt metode kan det også være nødvendig å endre eller finspisse problemstillingen basert på data som innsamles (Jacobsen, 2010, s. 61-62). Fleksibiliteten i en litteraturstudie er derimot begrenset, da jeg er avhengig av å nyttiggjøre meg av allerede eksisterende forskning (O'Leary, 2004, s. 76-83).

Kritisk vurdering og nærhet til respondenter

Den kritiske vurderingen av funn anses å være lettere når forfatteren holder avstand til respondentene og forskere i de ulike studiene (Jacobsen, 2010, s. 61). I kvalitative studier er nærhet til respondentene avgjørende for den dype forståelsen av det som undersøkes.

Derimot, kan den også føre til at forskeren bekrefter egne hypoteser ved å være på søken etter noe forutbestemt. Jacobsen (2010) påpeker at dette kan være vanskelig å vite både før og etter utført studie, men kan påvirke resultatene i sin helhet (s. 61).

Forforståelse

Det kan være krevende å avgrense materialet, og man bør være kritisk til sitt personlige ståsted da analysene vil preges av forskerens egne perspektiver og forforståelser (Postholm, 2011, s. 86). Postholm legger vekt på de erfaringene og opplevelsene forskeren bringer med seg inn i arbeids- og analyseprosessen, og at man bør ha en intensjon om å møte materialet med et åpent sinn, og forsøke å legge til side personlige ervervede perspektiver. Dette understreker også Dalland, og skriver at vår forforståelse og våre fordommer alltid er med oss inn i en undersøkelse, altså at vi har en mening om et fenomen allerede før vi undersøker det (Dalland, 2017, s. 58). Videre beskriver Dalland viktigheten av å klargjøre for seg de tanker vi har om et fenomen i forveien, slik at det blir lettere å lete etter data som senere kan avkrefte disse. Jeg har under denne arbeidsprosessen forsøkt å ha dette i baktanke for å kunne stille meg mest mulig nøytral til studier og litteratur som jeg har arbeidet med. Dette for å unngå at mine forforståelser bidrar til forming av arbeidsstoffet, samt måten det blir presentert på i denne oppgaven.

3.3 Søkestrategi og fremgangsmåte

I arbeidet med denne oppgaven har jeg benyttet meg av *Oria* og *Idunn* som primære databaser i søk etter vitenskapelige publikasjoner. Søkene ble gjennomført fra 5. mars til 25. april 2021. Primært ble det søkt etter vitenskapelige artikler fra fagfelleverderte tidsskrift på norsk, men dersom problemstillingen ikke kunne blitt dekket ved hjelp av norsk litteratur, hadde det vært nødvendig å utvide søket til søk på engelsk. Etersom at jeg fikk gode treff på norske fagfelleverderte artikler, ble engelske søk utelukket. Thidemann definerer fagfelleverderte artikler som kvalitetsvurderte publikasjoner med godkjennelse av øvrige eksperter på feltet (Thidemann, 2019, s. 67).

Denne prosessen startet jeg med et bredt interesseområde til innsnevring av tema sammen med min veileder, som førte fram til en potensiell problemstilling for å avgrense de kildene

jeg trenger for å få oversikt over temaet (Dysthe et al., 2010, s. 160). Dysthe et al. anbefaler også å lese litteraturen overfladisk, og derav notere de viktigste kildene, noe jeg har gjort og ført inn i tabeller med relevante temaområder. Disse utdypes og presenteres senere i kapittelet.

I de innledende litteratursøkene utførte jeg tilfeldige søk på google, med minimale avgrensninger. Dette for å danne seg en viss oversikt over tilgjengelig litteratur og artikler tilknyttet til temaet og problemstillingen jeg har valgt (Rienecker et al., 2013, s. 116-121). Dette resulterte i litteraturfunn som senere har blitt brukt i besvarelsen. Tilfeldige søk på google scholar førte meg også til tidligere bachelor- og masteroppgaver på fagfeltet der jeg har skimlest metodekapittelet og referanselister, som senere viste seg å være nyttig for en bredere innsikt i litteraturen på feltet (Thidemann, 2019, s. 81). Denne metoden for søking kalles for «snøballsøking», og går ut på å følge en tråd vi finner, som deretter gir oss flere aktuelle referanser (Malterud, 2017, s. 60).

Videre ble det utført planlagte søk i *Oria* og *Idunn* med forsøk om å finne de første fagfelleverderte artiklene på norsk. Thidemann (2019) beskriver dette som en iterativ prosess, der det er nødvendig å bevege seg frem og tilbake i arbeidet, og notere aktuelle søkeord og artikler (s. 82). Ut fra problemstillingen var det nødvendig å planlegge, begrunne søk, og dokumentere for etterprøvbarehet, noe Thidemann (2019) kaller for systematiske søk (s. 82). Søkeordene som ble brukt i systematiske søk var som følgende: tilknytning* barn, relasjon* barn, tilknytningsforstyrrelser, samspill, foreldreveiledning, tilknytningsteori, gode* foreldre, tidlig* samspill. Dette er kun et par av søkene som ble utført, og en detaljert søkehistorikk presenteres senere i kapittelet i tabell 7 og 8. Grunnen for at jeg benyttet meg av trunkeringstegnet stjerne (*) på slutten av, og mellom enkelte ord i søkene, var fordi jeg var interessert i treff på alle ord som startet på nøyaktig det ordet jeg søkte på, slik Thidemann anbefaler (Thidemann, 2019, s. 88). Dette fungerte godt for å spare tid og ikke bla gjennom mange søk som trolig kunne være irrelevante. Alle søk ble også notert underveis i tabeller med søkeord som ble brukt, antall treff per søk, ulike avgrensninger som ble gjort i forkant av søk, samt tittel på interessante artikler, slik Thidemann anbefaler for en bedre struktur og oversikt i det systematiske litteratursøket. Etersom at tilknytning i seg selv som begrep inngår i ulike fagområder som eksempelvis ledelse og økonomi, var det nødvendig å kun fokusere på søk som omhandlet sosialpedagogisk-, psykologisk- og sosialfaglig felt.

Særlig innledningsvis i de systematiske litteratursøkene ble PICO-rammeverket benyttet for å konkretisere informasjonsbehovet mitt (Thidemann, 2019, s. 82). Dette rammeverket har ulike

funksjoner som har som formål å hjelpe med å operasjonalisere problemstillingen, slik at den blir mest mulig presis og søkbar ved å stille meg følgende spørsmål: «Hva søker jeg litteratur om?». PICOs funksjoner innebærer fokus og presisjon på spørsmålet mitt, klargjøre hva som skal inkluderes og ekskluderes, og til slutt identifisere søkeord og begreper som er nyttige for mitt søk, organisering av den, og generell struktur av søk i databaser (Thidemann, 2019, s. 83). PICO kan i enkelte tilfeller være problematisk, da dette rammeverket i utgangspunkt var laget for kliniske effektspørsmål. Grunnen for at jeg har valgt den som metode for mine søk, er på grunn av utfordringer med mange ulike ideer og ønsker om funn av litteratur. Grunnet en stor interesse for temaet, var jeg bekymret for valg av for mye og irrelevant litteratur. Elementene P, I og O i PICO-skjemaet tydeliggjorde for meg hvilke hovedbegreper jeg trenger å arbeide med. C-siden i PICO-skjemaet ble ikke benyttet, da jeg ikke hadde tiltak som måtte sammenlignes (Thidemann, 2019, s. 84).

Tabell 1. PICO-skjema

(P) Population/patient/problem	(I) Intervention	(O) Outcomes
Utfordringer i foreldre-barn samspillet	Tilknytningsproblematikk	Erfaring med bruk av universalforebyggende programmer, godt foreldreskap, måling av tilknytning, forståelse av tilknytning og foreldreskap
Tilknytningsforstyrrelser Samspill Foreldreskap Gode foreldre	Tilknytning Barn, foreldre Relasjon Tilknytningsteori Tidlig samspill	Foreldreveiledning Forebyggende programmer Circle of Security (COS) Relasjonsbygging

(Fritt etter Thidemann, 2019, s. 84)

Inklusjons og eksklusjonskriterier ble etter hvert avgrenset i databasens filter, da jeg i utgangspunktet kun så etter vitenskapelige fagfelleverderte publikasjoner gjennom en IMRAD-struktur (Introduksjon, Metode, Resultat, Diskusjon) (Thidemann, 2019, s. 30). IMRAD-strukturen presenterer en disposisjon som har en fast rekkefølge, og overskriften og sammendraget gjorde det avgjørende for om artikkelen ble ansett som relevante eller ikke (Malterud, 2017, s. 93).

Tabell 2. Inklusjons- og eksklusjonskriterier

Inklusjonskriterier	Eksklusjonskriterier
Fagfellevurdering	Ikke fagfellevurdert
Norsk språk	Andre språk
Utgitt innen 5 siste år	Eldre enn 5 år
Kvalitativ forskning	Kvantitativ forskning
Foreldreperspektiv	Ikke overførbare data for barnevernsarbeidere
Yrkesutøverens perspektiv	
Overførbar data for barnevernsarbeidere	

De utvalgte artiklene som ble funnet ble skimlet, og inklusjons- og eksklusjonskriteriene fungerte som et filter mens jeg leste tekstene i deler og sin helhet gjennom en reflektert, kritisk lesing (Thidemann, 2019, s. 90-91). Med dette ble de aller fleste artiklene forkastet, og jeg måtte forflytte meg tilbake et par steg i søkeprosessen. De artiklene som fantes relevante, ble lest flere ganger i sin helhet, og deretter starter jeg å få oversikt over forskning artiklene bygges på ved hjelp av litteraturmatriser (Thidemann, 2019, s. 95). I litteraturmatrisene sammenlignet jeg artiklene og noterte viktige momenter som er relevante for valgt problemstilling for å skape oversikt over hovedelementer, både i hver artikkel hver for seg, men også alle artiklene samlet sett, slik Thidemann (2019) anbefaler (s. 95). Litteraturmatrisene for utvalgte artikler følger i tabell 3-6. Matrisene følger ikke Thidemans nøyaktige sortering, men er ment som en inspirasjon for en god oversikt over de inkluderte artiklene.

Tabell 3. Artikkel 1.

Artikkel 1 Norge	Sæther, M. K. & Glavin, K. (2021). Et «påloget» foreldreskap – foreldres erfaringer med foreldreveiledningskurset Circle of Security-Parenting, COS-P. <i>Nordisk sygepleieforskning</i> , 2021 (01), 22-34. https://doi-org.ezproxy.uis.no/10.18261/issn.1892-2686-2021-01-03
Hensikt	Få kunnskap om foreldreerfaringer med foreldreveiledningskurset Circle of Security-Parenting (COS-P), som er et av de mest utbredte kursene i Norge .
Metode	Kvalitativ design med dybdeintervjuer to ganger, med en- og seks måneder etter endt kurs.
Utvalg	Foreldre med norsk som morsmål i alder mellom 29 og 42 år. Deltakerne ble rekruttert fra kurs som ble holdt i regi av helsestasjons- og skolehelsetjenesten i 2016 på Østlandet. Ni av seksten takket ja til å delta i prosjektet. Til sammen hadde deltakerne 19 barn, og var i full jobb/svangerskapspermisjon. En mor opplevde lite til ingen utfordringer, mens de andre deltakerne opplevde ulike utfordringer. I familier med flere barn, var fokuset primært på ett barn der det var behov for foreldreveiledning.
Resultater	Studiens resultater indikerer på at foreldrene tok til seg kunnskap om barnas behov for tilknytning og utforskning, samt tok ansvar for å dekke disse. Foreldrenes erfaringer presentert i studien tydet på en større mestring i hverdagen og en trygghet i foreldrerollen, både etter en og seks måneder etter endt kurs. Flere faktorer påvirket resultatet: innholdet kurset og dens oppbygging, støtten fra kursveiledere, samt andre foreldre i gruppen og deres erfaringer.
Kvalitet	Artikkelen er fagfellevurdert og publisert i <i>Nordisk sygepleieforskning</i> , og publisert samme år som denne oppgaven skrives (2021). Forfatterne av studien gjør tydelig rede for deltakerne i studien, antall barn disse har, alder på barna, og hvem av foreldrene som møter opp på kurs og veiledning. Deltakerne som deltar, er prioritert etter deres behov. Forfatterne av studien indikerer også at de synes det var av interesse å intervju foreldrene etter mer enn seks måneder etter kursslutt, men seks måneder var allerede den lengste tidsrammen. Forfatterne gjør også rede på at intervjuerens forforståelse ble grundig diskutert av forfatterne selv i forkant av studien. Foreldrenes erfaringer med COS-P samlet sett i denne studien anses å være et bidrag til kunnskap om foreldrenes erfaringer med COS-P som tilbud ved ulike instanser.
Etikk	Forfatterne gjør rede for at studien ble meldt inn til Norsk Samfunnsvitenskapelig Datatjeneste og gjennomført i samsvar med forskningsetiske retningslinjer. Skriftlig informert samtykke ble også innhentet fra deltakerne av studien, samt formidlet informasjon både muntlig og skriftlig om studiens hensikt. Tillatelse fra de norske distributørene av COS International ble også innhentet for å kunne forske på kurset.
Relevans	Studiens hensikt retter fokuset på virkning av et universalforebyggende tiltak, COS-P, som gir en innsikt i foreldreerfaringer ved bruk av slike program. Ettersom at tiltaket bygger på grunnteorier som har bidratt til forming av dagens forståelse av tilknytning, og i tillegg presenterer relevante data knyttet til kursets resultater, er artikkelen relevant for valgt problemstilling. Artikkelen drøftes også mot relevant pensumlitteratur som er spesifikt utvalgt for oppgaven, der det forsøkes å drøftes om slike program alltid virker mot sin hensikt.

Tabell 4. Artikkel 2.

Artikkel 2 Norge	Berg-Olstad, I. & Klette, T. (2019). Helseesykepleieres vurderinger av tidlig samspill mellom spedbarn og foreldre. <i>Sykepleien</i> , 2019(14). http://10.4220/Sykepleienf.2019.78531
Hensikt	Å beskrive helseesykepleieres vurderinger av tidlig samspill mellom spedbarn og foreldre. Tydeliggjøre hvilke observasjoner yrkesutøvere foretar ved vurdering av god og dårlig tilknytning i foreldre-barn samarbeidet.
Metode	Kvalitativ intervjustudie.
Utvalg	Utvalget av deltakerne i studien ble valgt ut i henhold til et bekvemmelighetsutvalg, og rekrutteringen foregikk gjennom ledere for helsestasjonstjenesten. De utvalgte informantene var kvinner mellom 39 og 60 år. Inklusjonskriteriene var at de måtte være ansatt på helsestasjonen, ha minst ett år yrkesrelevant praksis, og minstekrav om 40 i stillingsprosent. Informantene som deltok arbeidet 70 til 100 prosent stillinger som helseesykepleiere, med yrkeserfaring fra fem til 22 år.
Resultater	Studien resulterer i at helseesykepleierenes vurderinger av tidlig samspill inkluderer observasjoner, handlinger og rammer for handlingene. Informantene benyttet ingen klare systemer eller metoder, men gjør relevante observasjoner, gjerne helt fra første til siste møte med familiene. Likevel er informantenes handlinger regulert og avhengig av kommunens tilbud og rammebetingelser. Oppdatering av faglig kunnskap og forskning blir ikke alltid prioritert, og tverrfaglig samarbeid med blant annet barnevernsinstitusjoner fremstår i studien som personavhengig.
Kvalitet	Artikkelen er fagfellevurdert og av nyere dato. Fremgangsmåten er godt presisert i artikkelen. Forfatterne gjør også rede for potensielle begrensninger ved studien. Det gjøres tydelig rede for ar forfatterenes egen forforståelse som helseesykepleiere kan ha påvirket studien, både positivt og negativt. Informantenes kjennskap til praksisfeltet og innsikt i den kan også ha påvirket studiens resultat.
Etikk	Forfatterne presiserer at det er blitt tatt hensyn til etiske overveielser og anonymisering av materialet.
Relevans	Yrkesutøverens perspektiv på hvilke faktorer som i størst mulig grad observeres ved faglig vurdering av tidlig tilknytning. Studiens relevans i forhold til problemstillingen er altså de profesjonelle vurderingene som fremlegges. Selv om deltakerne i studien ikke er barnevernspedagoger, anser jeg studien som relevant da informantene i studien bevisst foretar observasjoner som kan fortelle dem noe om tilknytningen mellom spedbarn og foreldre. Informantenes erfaringsbaserte beskrivelser og hvilke observasjoner de foretar, hvorfor, og hva det forteller dem, er relevant for min problemstilling.

Tabell 5. Artikkel 3.

Artikkel 3 Norge	Langsrud, E., Fauske, H. & Lichtwarck, W. (2017). Et maktperspektiv på «gode nok foreldre» i barenverets kontekst. <i>Idunn</i> , 94(2), 126-138). https://doi-org.ezproxy.uis.no/10.18261/issn.1891-1838-2017-02-05
Hensikt	Å finne ut av hvordan uttrykket «gode nok foreldre» brukes som målestokk i barnevernsfaglig kontekst.
Metode	Artikkelen tar utgangspunkt i en PhD-studie « <i>Fra tanker til teori: En studie om barnevernets resonnement</i> » som handler om uttrykket «gode nok foreldre», som barnevernsarbeidere benytter seg av når de foretar barnevernesfaglige vurderinger i sitt arbeid. Studiens data er kvalitative, og informantene dybdeintervjues.
Utvalg	Totalt ble 18 barnevernsarbeidere intervjuet. Informantene ble valgt ut på bakgrunn av egne erfaringer i arbeidet med familier, som særlig har opplevd sammensatte problemer. Et av inklusjonskravene er også at familiene må ha vært tilknyttet barnevernet over en lengre periode. Informantene ble intervjuet i ca. 1,5 time.
Resultater	Forfatterne fant det legitimt for barnevernet å involvere seg, dersom omsorgen ikke er i tråd med synet på «gode nok foreldre». Samtidig viste resultatene at begrepet «gode nok foreldre» er svært omfattende og kompleks. Resultatene av drøftingen i artikkelen tyder på at møtene mellom barnevernet og familiene påvirkes av makten barnevernet har, dersom man legger Michel Foucaults filosofiske hypotese om makt som noe rasjonelt i grunn.
Kvalitet	Fagfellevurdert artikkel hentet fra Tidsskriftet Norges Barnevern. Fremgangsmåten er også nøye redegjort. Forfatterne oppgir også potensielle begrensninger i forhold til studien. Blant annet foreldrenes rettssikkerhet, særlig hvis det kun er saksbehandlere i barnevernet som har makt til å besvare spørsmål om foreldre er «gode nok». Barnevernsarbeidere henviser til at hovedfokuset legges på psykologiske forklaringsmodeller, noe som utelukker andre måter å forstå familienes utfordringer på, noe som kan bidra til hvordan utfordringene løses.
Etikk	Det er gjort dere for etiske godkjenninger fra informantene, og det ble innhentet samtykke fra de utvalgte familiene. Forfatterne redegjør også for god etisk behandling og anonymisering av alle involverte.
Relevans	Studiens hensikt er å finne ut av hvordan uttrykket «gode nok foreldre» brukes, noe som er svært relevant for min problemstilling. Forfattere drøfter barnevernsarbeidernes bruk og betydning av normalitetsbegrepet «gode nok foreldre», som bidrar godt til en empirisk presentasjon av barnevernsarbeiderens vurderinger.

Tabell 6. Bokkapittel.

Bok- kapittel	Killén, K. (2013). <i>Barndommen varer i generasjoner</i> (3. utg). Kommuneforlaget.
Hensikt	Å beskrive sentrale sider ved et foreldreskap og «god nok» omsorg, og presentere viktige forutsetninger for et «godt nok» foreldreskap.
Metode	Forfatteren har benyttet tilgjengelig kunnskap i det utvalgte kapittelet. Metoden tolkes derfor som en litteraturstudie av tilgjengelig forskning og kunnskap på foreldreskap.
Utvalg	Forfatteren benytter relevante forskere og egen forskning på feltet til å gjøre rede for forutsetninger for et godt foreldreskap. Winnicott (1969) er en av sentrale teoretikere som ligger til grunn for kapittelets oppbygging grunnet hans arbeid på «gode nok» foreldre tidlig på 1960-tallet, men også flere forskere blir nevnt løpende i teksten. Forfatteren henviser også mye til egen forskning på foreldreskap.
Resultater	Forfatteren nevner flere viktige aspekter som forutsetning for et «godt nok» foreldreskap, blant annet foreldrenes indre arbeidsmodeller, foreldrenes evne til å presentere en trygg base for barnet, foreldrenes mentaliseringsevne, m.m. Resultatene fra studiene som presenteres, inkludert studier foretatt av forfatteren selv, viser til en enighet om hvilke kvaliteter som anses som nødvendige hos foreldre
Kvalitet	Forfatteren av boken er per år 2013, da boken ble skrevet, forsker ved Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring (NOVA). Rådet for psykisk helse, Helse og Rehabilitering, Norske Kvinners Sanitetsforening og Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring (NOVA) har bidratt til forskning som ligger til grunn for bokens teoretiske grunnlag. Annet relevant forskning som benyttes i kapittelet er tydelig sitert. Jeg har også sjekket opp forskning som er blitt brukt i kapittelet for å sikre meg at kildene er etterprøvbare.
Etikk	Kapittelet baserer seg ikke på direkte funn gjort av forfatteren selv, men av tidligere relevant forskning, samt presentasjoner av egen, tidligere forskning. Dermed er etiske godkjenninger blitt tidligere innhentet gjennom rådet for psykisk helse, Helse og Rehabilitering, Norske Kvinners Sanitetsforening og Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring (NOVA).
Relevans	Kapittelet ble utvalgt i samråd med veileder som en del av materialet grunnet manglende funn av relevant forskning på godt foreldreskap. Resultatene i kapittelet bidrar godt til diskusjon av dataene som presenteres i de andre utvalgte artiklene, som dessuten er relevante for min problemstilling. Kapittelet presenterer også tydelig viktige faktorer, som i følge forfatteren selv, er avgjørende for å kunne utøve et godt foreldreskap.

Søkehistorikk

For at leser av oppgaven skal kunne evaluere kvaliteten på utførte søk, er det vesentlig å kunne gjenta like søk i ettertid for å sikre oppgavens etterprøvbarehet (Thidemann, 2019, s. 89). Thidemann (2019) påpeker at artikler og de samme treffene kan gå igjen (dubletter), da de også kan være registrerte i flere databaser. Det oppdaget jeg da jeg søkte i *Oria*, som inkluderte artikler fra *Idunn*. Likevel bestemte jeg meg for å søke i *Idunn* i tillegg etter utførte søk på *Oria*, for en ryddigere søkeprosess og lettere etterprøvbarehet. Søkehistorikken fungerer som en dokumentasjon på utførte søk, og ved å sette opp en tabell for de to databasene som ble brukt, blir etterprøvbareheten betydelig enklere (Thidemann, 2019, s. 89). Søkehistorikken for utvalgte artikler følger i tabell 7 og 8.

Tabell 7. Søkehistorikk (*Oria*)

Søkedato	Søke nr.	Søkeord og kombinasjoner	Database	Avgrensninger	Antall treff	Leste abstract	Leste artikler	Artikler inkludert
12.03.2021	1	Tilknytning * barn	Oria	Artikler Utgitt siste: 5 år Språk: Norsk	66	2	1	Berg-Olstad, I. & Klette, T. (2019). Helseyskepleieres vurderinger av tidlig samspill mellom spedbarn og foreldre.
12.03.21	2	Relasjon * barn	Oria	Artikler Utgitt siste: 5 år Språk: Norsk	127	5	0	0
12.03.21	3	tilknytningsforstyrrelser	Oria	Artikler Utgitt siste: 5 år Språk: Norsk	0	0	0	0
12.03.21	4	samspill	Oria	Artikler Utgitt siste: 5 år Språk: Norsk	162	12	3	0
15.03.21	5	Foreldreveiledning	Oria	Artikler Utgitt siste: 5 år Språk: Norsk	4	2	2	0
15.03.21	6	tilknytningsteori	Oria	Artikler Utgitt siste: 5 år Språk: Norsk	1	0	0	0
15.03.21	7	gode*foreldre	Oria	Artikler Utgitt siste: 5 år Språk: Norsk	110	6	1	0
16.03.21	8	Tidlig * samspill	Oria	Artikler Utgitt siste: 5 år Språk: Norsk	128	7	1	0

(Fritt etter Thidemann, 2019, s. 84)

Tabell 8. Søkehistorikk (Idunn)

Søkedato	Søke nr.	Søkeord og kombinasjoner	Database	Avgrensninger	Antall treff	Leste abstract	Leste artikler	Artikler inkludert
14.03.2021	1	Tilknytning * barn	Idunn	Årgang: 2016 – 2021 Fagområde: helse- og sosialfag + humanistiske fag + pedagogikk og utdanning	250	0	0	0
15.03.2021	2	COS	Idunn	Årgang: 2016 – 2021 Fagområde: helse- og sosialfag + humanistiske fag + pedagogikk og utdanning	11	5	4	M. Sæther, M. K. & Glavin, K. (2021). Et «pålogget» foreldreskap – foreldres erfaringer med foreldreveiledningskurset Circle of Security-Parenting, COS-P. Nordisk sygepleieforskning
15.03.2021	3	Foreldreskap	Idunn	Årgang: 2016 – 2021 Fagområde: helse- og sosialfag	26	6	3	0
16.03.2021	4	Gode foreldre	Idunn	Årgang: 2016 – 2021 Fagområde: helse- og sosialfag	178	9	3	Langsrud, E., Fauske, H. & Lichtwarck, W. (2017). Et maktperspektiv på «gode nok foreldre» i barenverets kontekst.

(Fritt etter Thidemann, 2019, s. 84)

Datainnsamling

Tidligere forskning skaper ny mening i en ny kontekst ved å samle inn data, se likheter og forskjeller i datamaterialet, og gjennomgå dataene slik at de kan bidra til et svar på valgt problemstilling (Aveyard, 2014, 124). Ved å bestemme seg på forhånd etter grupper eller enkeltpersoner, danner man et strategisk utvalg (Dalland, 2017, s. 56). Utvalgt problemstilling som presenteres i denne oppgaven retter seg mot blant annet tilknytningsproblematikk, særlig hos familier som viser behov for styrkning av den. På den måten har jeg valgt ut mine informanter på en strategisk måte, da det er ønskelig å vite noe om fenomenet fra en brukergruppe som har erfart det fenomenet det er ønskelig å vite mer om (Dalland, 2017, s. 57).

Analyse og tolkning

Under tolkning og analyse av artiklene og bokkapittelet hadde jeg problemstillingen lett tilgjengelig, slik Thidemann (2019) anbefaler, for å kunne reflektere kritisk over funn, og være i stand til å assosiere funnene med annen relevant kunnskap (s. 92-93). Relevante ord, uttrykk og setninger ble markert i ulike farger for å danne bedre oversikt over materialet (Aveyard, 2014, s. 144). Etter utførte analyser og sortering av materialet, var det lettere å finne mindre og større temaer. De temaene som jeg var spesifikt opptatt av, var tilknytning, foreldreskap, forebyggende arbeid, tidlig samspill og relasjon. Disse gikk igjen i alle artiklene og i det utvalgte bokkapittelet. Etter flere runder med granskearbeid, var det nødvendig å sortere temaene og resultatene fra det utvalgte materialet. Disse presenteres i tabell 9.

Tabellen er inspirert av Aveyards (2014) tankegang.

Tabell 9. Sammenligning av funn.

Artikkel 1	Artikkel 2	Artikkel 3	Bokkapittel
<ul style="list-style-type: none">- Positiv effekt av universalforebyggende program- Foreldrenes evne til tilegning av kunnskap om tilknytning og barnets behov- Kursveiledere deler egne erfaringer- Foreldrenes mentaliseringsevne	<ul style="list-style-type: none">- Komplekse observasjoner ved vurdering av tidlig samspill- Erfaringsbaserte observasjoner- Observasjoner med fokus på foreldre-barn samspill- Observasjoner ved utfordrende samspill	<ul style="list-style-type: none">- Barnevernsarbeiderens observasjoner for vurdering av et «godt nok» foreldreskap- Barnevernsarbeiderne har mye makt- Møtene med barnevernet formes av makten- barnevernsarbeiderne har	<ul style="list-style-type: none">- Fokus på foreldrenes mentaliseringsevne- Foreldrenes sensitivitet- Foreldre-barn samarbeidet- Faktorer som forutsetter for utvikling av et «godt nok» foreldreskap

Fellestrekk og ulikheter ved utvalgt materiale

Felles for alle artiklene er at de er fagfellevurderte og gjennomført i Norge. Studiene og bokkapittelet har rettet fokus på tilknytning mellom foreldre og barn, utøvelse av omsorg ovenfor barnet, samt dens kvalitet. Det er brukt kvalitative metoder og litteraturgjennomganger i det utvalgte materialet for å kunne svare på problemstillingen med bred teoretisk og empirisk tyngde. Artikkelen som omhandler helsesykepleierens vurdering av tidlig samspill kan anses å vike fra problemstillingen, da den ikke omhandler barnevernsfaglige vurderinger. Likevel er den relevant for problemstillingen, da helsesykepleiere også foretar viktige observasjoner knyttet til foreldre-barn samspillet. Deres observasjoner bidrar til empiriske data for å besvare problemstillingen.

4. Resultater

4.1 Presentasjon av funn

«Helsesykepleieres vurderinger av tidlig samspill mellom spedbarn og foreldre»

Av Ingeborg Berg-Olstad og Tine Klette. Publisert i tidsskrift Sykepleien 16.02.2019.

Sammendrag: En studie gjort med hensikt om å få frem helsesykepleieres vurdering av betydningen av tidlig samspill mellom spedbarn og foreldre. Studiens relevans kommer til uttrykk der helsesykepleierne fremhever viktigheten av et godt samarbeid mellom spedbarnet og foreldre. Samarbeidet avhenger av å blant annet gi barnet trøst, hvordan foreldrene snakker til barnet og hvorvidt de gir kroppskontakt. Artikkelen presenterer tydelig hvilke observasjoner helsesykepleiere tar i møter med familier og deres barn, for å vurdere om tilknytningen anses å være god eller mindre god. Artikkelen gjør også rede for et utfordrende samarbeid med instanser når helsesykepleiere henviser til dersom de anser behov for det. Dette gjelder blant annet barnevernstjenesten. Kursing og faglige oppdateringer av helsesykepleiere resulteres i å være lite prioritert.

Et maktperspektiv på «gode nok foreldre» i barnevernets kontekst

Av Elizabeth Langsrud, Halvor Fauske og Willy Lichtwarck. Publisert i Tidsskriftet Norges Barnevern 21.06.2017.

Sammendrag: Normalitetsbegrepet «gode nok foreldre» fremstår å være en målestokk i barnevernsarbeiderens arbeid i vurdering av saker. I denne artikkelen diskuteres dette uttrykket i et forsøk om å definere og sette ord på et godt foreldreskap ved hjelp av informanter som selv arbeidet som barnevernspedagoger. Samspill og tilknytning fremlegges i artikkelen og diskuteres opp mot begrepet «gode nok foreldre», og poengterer at omsorg ses i sammenheng med kvaliteten på foreldreskapet. Barnevernets maktperspektiv kommer til synet i artikkelen gjennom filosofens Michel Foucault sin hypotese om makt. Normalitetsbegrepet «gode nok foreldre» fremstår i barnevernsfaglig praksis å være en «ledestjerne» i deres vurderingsarbeid.

Et «pålogget» foreldreskap – foreldres erfaringer med foreldreveiledningskurset Circle og Security – Parenting, COS-P

Av Kristin M. Sæther og Kari Glavin. Publisert i Nordisk sygeplejeforskning 04.03.2021.

Sammendrag: Denne studien tar oss med gjennom intervjuer av kursdeltakere som deltok i en kvalitativ studie med hensikt om å samle foreldrenes erfaringer med foreldreveiledningskurset Circle og Security-Parenting (COS-P), som dessuten er et av de mest utberedte kursene i

Norge. Foreldrenes erfaringer blir presentert opp mot blant annet mentaliseringsbegrepet. Studien presenterer før og etter opplevelser foreldrene sitter igjen med etter å ha deltatt på kurset. Artikkelen presenterer også endringsprosessen hos foreldrene, der foreldrene selv uttaler seg om momenter fra deres hverdag som har blitt forandret grunnet kurset. Artikkelen konkluderer med at COS-P er et egnet kurs for helsestasjons- og skolehelsetjenesten i kommuner, da den viser en positiv endring i familiedynamikken.

Kapittel 2: Hva er et «godt nok» foreldreskap?

Fra boken «Barndommen varer i generasjoner» av Kari Killén (2013), 3 utgave.

Sammendrag: Kapittelet presenterer viktige momenter som forutsetning for et godt foreldreskap. Forfatteren nevner hvilke kvaliteter som er nødvendige ved foreldrene for å støtte en god utvikling av barnets følelsesregulering. Også barnets opplevelser og behov understrekes, samt hvordan foreldrenes bevissthet rundt disse kan påvirke barnet og deres følelsesmessige utvikling. Foreldrenes sensitivitet og dens betydning blir også nevnt flere ganger i kapittelet. Trygg base og trygg havn (trygghetssirkelen) blir også nevnt, men fokuset rettes særlig på hvordan foreldrene responderer på barnets bruk av trygghetssirkelen, og foreldrenes følelsesmessige tilgjengelighet både når barnet er interessert i å utforske, men også når det søker tilbake til noe trygt. Andre viktige momenter som nevnes er foreldrenes eventuelle belastninger og ressurser. Med dette menes eksempelvis samlivs- og psykiske belastninger, eller manglende sosioøkonomiske ressurser. Forfatteren gjør oppmerksom på at foreldre kan oppleve det vanskelig å være gode nok foreldre dersom de er utsatte for store belastninger, og at det er nødvendig å mestre grunnleggende sosiale ferdigheter for å være i stand til å løse praktiske og økonomiske utfordringer.

4.2 Drøfting av funn

Felles for alle tre artiklene er at de er fagfellevurderte og vitenskapelige publikasjoner. Studiene retter sitt fokus på foreldreskap og samspill mellom foreldre/nærmeste omsorgsgivere og deres barn. Studienes data er kvalitative, individuelle intervjuer og dybdeintervjuer.

For å kunne besvare problemstillingen med god teoretisk tyngde, kreves det at forskning og studiene man arbeider med er vitenskapelige, og gjerne sees ifra ulike perspektiver. Funn av «Helsesykepleieres vurderinger av tidlig samspill mellom spedbarn og foreldre» kan som nevnt tidligere oppleves å vike fra problemstillingen. Likevel opplever jeg funnene og resultatene som aktuelle for temaet jeg har valgt for meg, da studien understreker betydningen

av tidlig samspill mellom spedbarn og foreldre. I motsetning til studien der foreldrene selv presenterer sine erfaringer knyttet til Circle og Security Parenting-kurset, har jeg mulighet til å studere observasjoner gjennom profesjonelle yrkesutøveres sine linser. Dette mener jeg gir meg et bredt syn, og et godt utgangspunkt for å studere tilknytning og dens betydning fra to ulike perspektiver.

4.3 Svakheter ved det utvalgte materialet

Funn i artikkelen «Et maktperspektiv på «gode nok foreldre» i barnevernets kontekst» tar utgangspunkt i en PhD-studie «Fra tanker til teori: En studie om barnevernets resonering» der 18 barnevernsarbeidere ble intervjuet. Studienes data er kvalitative, og tar utgangspunkt i intervjuer av barnevernsarbeidere og deres erfaringer og oppfatninger rundt egne vurderinger av saker de aktivt jobber med. Det er viktig å understreke at funnene likevel ikke presiserer direkte definisjoner på begrepet «godt nok foreldreskap». Vi får heller ikke besvart hvilken tilknytningsteori som er den beste å benytte seg av i arbeid med barn, unge og familier. Som nevnt tidligere, er det heller ikke et mål med denne oppgaven.

Det er også verdt å nevne at det har vært utfordrende å finne flere vitenskapelige artikler knyttet til «godt nok» foreldreskap på norsk og av nyere tid. Grunnet dette har jeg i samråd med veileder blitt enige om å benytte et bokkapittel som et av det utvalgte materialet. Dette kan derimot være med å bidra til at resultatene av dette oppgaven får en svekket reliabilitet, enn dersom jeg hadde funnet flere norske vitenskapelige publikasjoner av nyere tid på dette normalitetsbegrepet.

5. Diskusjon

I dette kapitlet vil viktige momenter i tilknytningsteorien drøftes opp mot dagens studier på tilknytning, samt dens betydning for utøvelse av et godt foreldreskap. Tidligere forskning på tilknytning vil settes opp mot nåtidens studier, med forsøk om å se sammenheng eller forskjeller. Betydning av tidlig samspill mellom foreldre og barn vil også presenteres. I den sammenheng vil resultatene av et universalforebyggende tiltak, Circle og Security-Parenting, ses i sammenheng med foreldreerfaringer, men også gjennom et kritisk, teoretisk blikk. Avslutningsvis vil det forsøkes å se en sammenheng mellom teori og empiri på normalitetsbegrepet «gode nok» foreldre, særlig gjennom en yrkesfaglig maktanvendelse hos barnevernspedagoger i en utvalgt studie.

5.1 Hvordan måler vi tilknytning?

Tilknytningsteori anses som en sentral teori i betydning av nære relasjoner (Moe et al., 2010, s. 287). Dette skyldes flere forhold. Tilknytningsteorien er både en erfaringsnær teori med foreldre og barn i fokus, og en tradisjon som benyttes for utvikling av gode, aldersadekvate metoder i måling av tilknytning. Kunnskap og sammenheng mellom tilknytning og barnets utvikling har sitt fundament i studier av individuelle forskjeller. I den utvalgte vitenskapelige artikkelen av Langsrud et al. legges det vekt på at tilknytning vanskelig lar seg observere (Langsrud et al., 2017). Dette argumenteres med at man i beste fall kan observere barnets bruk av en trygg base, noe som forutsetter at barnet utsettes for en eventuell utrygg situasjon. Dette har Ainsworth et al. utført observasjonsstudier på, der barn ble utsatte for naturlige faresignaler i den såkalte *fremmedsituasjonen* (Gulbrandsen, 2012, s. 141). Fremmedsituasjonen anses å være den vanligste og best validerte metoden for måling av tilknytning hos sped- og småbarn (Moe et al., 2010, s. 288). Grunnet det, ønsker jeg å se på studiens bakgrunn og dens relevans for dagens forståelse av tilknytningsteori.

5.2 Baltimorestudien – Fremmedsituasjonen

Ainsworth har med sine medarbeidere utført observasjonsstudier av tilknytning mellom mødre og barn hos gandaene i Uganda, som senere ble videreført i Baltimorestudien i USA (Gulbrandsen, 2012, s.141). I Baltimorestudien ble 26 mor-barn-par fra middelklassefamilier studert og observert gjennom barnets første leveår ved besøk i hjemmet over 3 ukers intervaller (Moe et al., 2012, s. 287-289.). Totalt ble det gjennomført mer enn 70 timer observasjon i hver av disse hjemmene. Barna ble observert i en prosedyre forskerne kalte for fremmedsituasjon - en laboratorieprosedyre som gjorde det mulig å observere tilknytningsatferd ved situasjoner utenfor hjemmet (Gulbrandsen, 2012, s. 141).

I fremmedsituasjonen ble barnet utsatt for naturlige faresignaler (Gulbrandsen, 2012, s. 141). Barnets respons for stress til tilknytningsfigurene observeres i hovedsak for separasjon fra, og gjenforening med en tilknytningsfigur (Moe et al, 2012, s. 288). Prosedyren videofilmes, og tilknytningen klassifiseres på bakgrunn av barnets atferds- og følelsesmessige mønster i fremmedsituasjonene. Klassifikasjonene kan fortelle noe om atferdsmessige uttrykk for de ulike indre arbeidsmodellene barnet behersker. Disse ble presentert tidligere i oppgaven.

Resultatene fra studien førte til en klassifisering av barnets tilknytningsatferd. Funnene viste at barn ved ett års alderen med mødre som tok barnet oftere opp ved gråt, viste en

sterkere/høyere sensitivitet ovenfor barnets signaler, viste positiv affekt ved den fysiske kontakten med barnet, og opplevdes generelt mer psykologisk tilgjengelig i motsetning til mødre med en utrygg tilknytning (Ainsworth et al., 1978). Mødrene med utrygg ambivalent tilknytning og utrygg unnvikende tilknytning brukte lengre tid på å respondere på barnets gråt, eller ignorerte gråt i en høyere grad. Disse mødrene opplevdes totalt sett mer avvisende og insensitive. Foreldrenes sensitive respondering anses som en viktig faktor for etablering av en trygg tilknytning. Kvello påpeker også viktigheten av foreldrenes sensitive respondering. Mødre som lar barnet snakke ferdig før hun starter, oppmuntrer barnet til samtale, og prater mye om barnets emosjoner, anses å utvikle en trygg tilknytningsstil (Kvello, 2010, s. 61). Dermed regnes foreldrenes sensitivitet som en av de viktigste faktorene i samspill og omsorgsutøvelse også i dag, og kan forklare mye av barnets senere utvikling.

Tolkning av resultatene Ainsworth et al. fremviste i år 1978, viser en sammenheng mellom mødrenes sensitivitet og en trygg tilknytning hos sitt barn. Dette fremgår også i studien av «Helsesykepleieres vurderinger av tidlig samspill mellom spedbarn og foreldre» publisert i 2019, der helsesykepleierne observerte hvordan foreldre håndterer sitt barn, hvordan de snakker med – og om – barnet, samt hvordan de trøster barnet (Berg-Olstad & Klette, 2019). Informantene i studien fremhever viktigheten av foreldrenes evne til å forstå barnet og foreldrenes sensitivitet ovenfor barnets emosjoner.

Helsesykepleierne i den utvalgte studien uttrykte at de også observerer kvaliteten på trøsten foreldrene gir barnet etter vaksinasjon – en typisk naturlig faresituasjon. Informantene observerer foreldrenes handlinger og hvordan disse påvirker barnet. Observasjonene kan inngå i hvorvidt foreldrene gir barnet kroppskontakt, hvordan de snakker til barnet, og om barnet hvorvidt roer seg (Berg-Olstad & Klette, 2019). En av informantene i studien sa følgende:

«Hvis det er en utrygg trøsting, blir mor veldig sånn, vet ikke hva hun skal gjøre. Du ser at hun er usikker, og at barnet akselerer i gråten. Men en mamma som er trygg på det [...] du ser at hun tar barnet godt, og at hun vet hvordan hun roer det, og barnet lar seg roe.» (Berg-Olstad & Klette, 2019).

En annen informant sa derimot:

«Hun [mor] lo da jeg vaksinerte, og barnet gråt. Hvordan er det å bli ledd av når du har vondt?» (Berg-Olstad & Klette, 2019).

Helsesykepleierne beskrev også de ulike observasjonene knyttet til barnets atferd som resultat av foreldrenes kvalitet på trøsten (Berg-Olstad & Klette, 2019). Informantene bekreftet at barnet oppleves som lykkelig, dersom det blir trygget av mor når barnet oppleves utilpass. Informantene beskrev også smil som et eksempel for godt samspill. Når informantene observerte godt samspill, beskrev de observasjonene til foreldre for å forsterke og støtte de positive handlingene. Killén bekrefter også at trygt tilknyttede barn søker nærhet dersom det føler seg utrygt, savner mor når hun er borte og smiler når hun kommer tilbake (Killén, 2013, s. 55). Disse barna er trygt tilknyttede, og vet at mor vil beskytte dem dersom de skulle føle seg utrygge. Trygt tilknyttede barn vet også hva de føler, viser følelsene ovenfor mor, og lar seg trøste.

5.3 Tidlig samspill

Tidlig samspill mellom omsorgsgiver og et spedbarn foregår via lydproduksjon, mimikk og psykomotoriske bevegelser (Kvello, 2010, s. 65). Den avhenger av at begge parter retter sin oppmerksomhet mot hverandre. Det nære sosiale samspillet kjennetegnes av tur-taking (Gulbrandsen, 2012, s. 185). Turtaking er en viktig komponent som innebærer at deltakerne observerer og tilpasser sine responser (Kvello, 2010, s. 66). Kvaliteten på turtakingen er avhengig av den voksnes sensitivitet, da det er den voksne som følger barnet opp ved å regulere egen stemme, tempo og mimikk. Poenget er at disse skal passe til det barnet uttrykker. Kvaliteten av turtakingen kan også fortelle oss noe om det er behov for å gi bistand til foreldre som opplever utfordringer med sensitivitet eller svak mentaliseringsevne (Kvello, 2010, s. 67).

Relasjonen mellom barn og foreldre har en avgjørende betydning for barnets fysiske, sosiale og kognitive utvikling (Killén, 2013, s. 40). Så godt som det legges vekt på klassifisering og forståelse, er det like stort fokus på hva man kan gjøre for å hjelpe foreldre til å forbedre samspill mellom dem og deres barn, samt styrke deres relasjon. Dagens kunnskap om samspill gir oss muligheter til å observere og forstå individuelle samspills- og tilknytningsmønstre.

Foreldrenes kunnskap, evner, mestringsfølelse og trygghet i foreldrerollen er fremhevet i tilknytningsteorien, og har en positiv betydning for barnets fysiske, psykiske, intellektuelle og psykososiale atferd (Sæther & Glavin, 2021). Foreldre som har et potensiale til å utvikle disse faktorene, samt forbedre sin sensitivitet, kan ved hjelp av å delta i universalforebyggende program kunne bidra til et bedre grunnlag for trygg tilknytning (Killén, 2013, s. 45).

Et av de mest brukte kursene i Norge innenfor foreldreveiledning er Circle of Security-

Parenting, COS-P (Sæther & Glavin, 2021). Foreldreveiledningskurset COS-P er et psykoedukativt kurs med mål om å fremme trygg tilknytning mellom barn og deres foreldre. Dette gjøres ved å øke foreldrenes mentaliseringsevne gjennom forståelse for barnets utforsking- og tilknytningsbehov, deretter hvordan foreldrene kan møte disse. Mentalisering gir omsorgspersonen mulighet til å leve seg inn i perspektivet og virkeligheten til barnet, noe som anses å være hjelpsomt til å både forstå og fortolke seg selv og omgivelsene (Tjersland et al., 2018, s. 50).

5.4 Circle of Security-Parenting – resultater av universalforebyggende arbeid

COS-P kurset består av åtte samlinger der foreldrene får se filmsekvenser som viser samspill mellom voksne og barn, og svare på refleksjonsspørsmål fra en tilhørende manual (Sæther & Glavin, 2021). Studiens funn presentert i artikkelen «Et påloget foreldreskap – foreldres erfaringer med foreldreveiledningskurset Circle of Security-Parenting, COS-P» resulterte i at foreldrene tok til seg kunnskap om barnas behov for tilknytning og utforsking, samt deres eget ansvar om å dekke disse behovene (Sæther & Glavin, 2021). Alle foreldre erfarte endringer i hvordan de selv se på og forstod selvet og egen rolle i foreldre-barn relasjonen. Foreldrene bekreftet også økt kunnskap om barnets behov i forhold til tilknytning og utforsking, og ut fra det forsøkte å forstå barnas atferd med et nytt blikk. Killén bekrefter også at foreldre med godt universalforebyggende arbeid vil sannsynligvis kunne bevege seg til et bedre foreldre-barn samspill (Killén, 2013, s. 46). Videre hevder Killén at dette arbeidet vil sannsynligvis kunne styrke foreldrenes mulighet til utvikling av større sensitivitet ovenfor barnets behov. Arbeidet vil derimot avhenge av foreldrenes mentaliseringsevne og hjelpen de får til å utvikle den. Foreldrene i COS-P kurset beskrev sine erfaringer som om de våknet opp og så situasjoner som opplevdes utfordrende med et nytt blikk. En av kursdeltakerne sa følgende:

«Ja, jeg må jobbe med meg selv, at jeg må ikke forandre henne. Jeg tror mye av min indre irritasjon før var «hvorfor kan ikke hun bare være annerledes?» Jeg tenker at jeg har sett meg selv innenfra, hva jeg føler, også ser jeg på hvordan hun oppfører seg. Nå så ser jeg henne innenfra, så det er jo snudd om. Og det hjelper hvis man tenker den andre veien.» (Sæther & Glavin, 2021).

Foreldrene delte erfaringer om økt trygghet på seg selv og sine barn, noe som førte til et mer positivt foreldreskap sammenlignet med før kurset (Sæther & Glavin, 2021). Samtidig opplevde foreldrene at kursene var krevende og selvransakende, men likevel i større grad følte de seg roligere i utfordrende situasjoner, roligere i tankene, og fikk en økt forståelse for seg

selv og barnet. Foreldrene opplyste også om at forventningene til barna ble mer realistiske. Med økt kunnskap og forståelse ble foreldrene tryggere i håndtering av barnas atferd.

5.5 Kritisk blikk på Circle of Security – Parenting

Som nevnt ovenfor, bygger COS-P på filmsekvenser som viser samspill mellom voksne og barn. Lamberg og van IJzendoorn sammenlignet to typer universalforebyggende programmer, det ett var basert på ferdigproduserte videoer, og ett basert på skrevet materiale om sensitiv foreldrefunksjon (Killén, 2013, s. 103). Begge programmene ble utprøvd på to ulike populasjoner- en gruppe med lite nettverk, og en gruppe med stort nettverk. Ingen av gruppene var ulike fra hverandre med hensyn til barnas tilknytning. Resultatene i deres studie viste at de skrevne materialene var langt overlegne ovenfor videoinformasjonen.

Videoopptakene av «fremmede» mødre og barn skapte identifikasjonsproblemene for mødrene. Mødrene er trolig så opptatte av eget barn og egen foreldrerolle, at de har vansker for å engasjere seg i situasjon av en ukjent mor og hennes barn. Lamberg og van IJzendoorn understreker nødvendigheten av å benytte videoer med stor forsiktighet.

En annen studie av effekten av et lignende universalforebyggende program formidlet av Killén, tydet på at bedring av foreldre-barn tilknytningssituasjonen etter endt kurs kan avhenge av faktorer som ikke fremvises tydelig nok i studieresultatene (Killén, 2013, s. 104). Sosioøkonomisk status, helse, utdanning og arbeidsforhold kan være avgjørende faktorer som kan påvirke kursets resultater. Videre påpeker Killén at familier med manglende sosial støtte utenfor familien i mindre grad drar nytte av slike treningsprogram (Killén, 2013, s. 106). Derimot, kombinerte programmer der både videoer kombinert med terapeutledet diskusjon viser bedre resultater. COS-P programmet kan anses å være et kombinert program, da foreldrene også samles i samlinger og får støtte fra veiledere og andre gruppe-medlemmer (Sæther & Glavin, 2021). Deltakerne fra COS-P fremhevet også at veilederne i kurset var gode på å gi eksempler fra egne liv, slik at de ikke opplevde at det satt to verdensmestere med fasitsvar på god omsorg. På denne måten fikk foreldrene innblikk i hvordan andre familier fungerte.

Samtidig som at godt samspill er viktig for å utøve et godt foreldreskap, står vi også i fare for å glemme at foreldrerollen er mer enn samspill (Killén, 2013, s. 110). Ordbruk som «øke foreldrekompetanse» og «jeg må arbeide mer med samspillet» tyder på at vi stadig øker forventninger til foreldrene, som skaper fare for profesjonalisering av foreldrerollen. Winnicott erkjente at vi som profesjonelle stod i fare for å stille krav til foreldre om et perfekt

foreldreskap, som om det fantes et svar på hvordan et perfekt foreldreskap bør være og hvordan det skulle utøves. I den vitenskapelige artikkelen av Langsrud et al. legges det vekt på at de fleste bekymringer for barn og undersøkelser i barnevernet begrunnes med mangler ved foreldrefungering (Langsrud et al., 2017). Barnevernloven, Lov om barnevernstjenester av 17. juli 1992 nr. 100, pålegger barnevernstjenesten etter kapittel fire å sørge for bistand til foreldre som kan bidra med å oppfylle sitt ansvar for barnets omsorg, dersom det anses behov for dette (Barnevernloven, 1992, § 4). Barnevernslarbeideren og det faglige fellesskapet definerer barnets behov i lys av hva som er normalt for barn i sin alminnelighet, samt trekker opp linjene for hva som er akseptabel og uakseptabel foreldrefungering (Langsrud et al., 2017). Et viktig ledd i denne analysen av akseptabelt og uakseptabelt er et forsøk på å gi et innhold til normalitetsbegrepet «gode nok foreldre».

5.6 «Godt nok» foreldreskap

«Gode nok foreldre» anses som et komplekst uttrykk med en utydelig avgrenset forståelse av hva gode foreldreegenskaper består av (Langsrud et al., 2017). Uttrykket konstrueres og gis et meningsinnhold gjennom språket. I studien av Langsrud et al. tydes det at barnevernslarbeiderne legger ulikt meningsinnhold i uttrykket «gode nok» foreldre. For noen handler det om fysisk omsorg, men de fleste retter det mot foreldrenes evne til å gi barnet emosjonell omsorg. En av informantene illustrerte uttrykket deretter:

«Det handler om hvordan foreldre møter ungene på det psykiske planet. Det her med blikk-kontakt, samspill, triangulering, altså alt det her. Så det er egentlig alt på dette som går på det å utøve god nok omsorg.» (Langsrud et al., 2017).

Killén påpeker at et godt nok foreldreskap handler om å representere en trygg base som barnet kan utforske verden fra, og et trygt havn der barnet kan trekke seg tilbake og føle seg trygt (Killén, 2013, s. 33). Å være følelsesmessig tilgjengelig er den viktigste foreldrerollen. Likevel er grensen mellom «god nok» og «ikke god nok» utydelig, noe som gjør det vanskelig for barnevernslarbeiderne å vurdere god nok omsorg (Langsrud et al., 2017). I følge studien som artikkelen av Langsrud et al. tar utgangspunkt i, kartlegger barnevernslarbeidere barnets omsorgssituasjon ved hjelp av risiko- og beskyttelsesfaktorer. Psykologiske teorier om samspill og tilknytning brukes til å begrunne en eventuell bekymring rundt hvorvidt foreldrenes omsorgsutøvelse er «god nok» eller «ikke god nok». Det hevdes eksempelvis at manglende grunnleggende indre arbeidsmodeller for å skape en forutsigbar tilknytning, foreldrenes manglende evne til samspill med barnet, foreldrenes manglende

mentaliseringssevne, eller en manglende sensitivitet i foreldre-barn samspillet kan tydes å være en «ikke god nok» omsorgsevne (Langsrud et al., 2017).

Det tydes at barnevernsarbeidere i studien hvilte «gode nok foreldre»-begrepet på forklaringer fra psykologifaget om samspill og tilknytningsteori (Langsrud et al., 2017). Dette bidrar til å redusere begrepets legitimitet som målestokk. Melinder påpeker at tilknytning vanskelig lar seg observere, da det i beste fall kan la seg gjøre å observere barnets eventuelle bruk av trygg base (Gulbrandsen, 2012, s. 141). Dette forutsetter derimot at barnet utsettes for naturlige faresignaler slik Ainsworth et al. forsket på gjennom fremmedsituasjonen. Et annet aspekt er at normalitetsbegrepet «gode nok foreldre» hviler på tilknytningsteorien, noe som påvirkes av kontekstuelle forhold under observasjon av foreldre-barn samspill (Langsrud et al., 2017). Ved eksempelvis hjemmebesøk og observasjoner kan det være utfordrende å bli oppmerksom på, samtidig som analysere, alle emosjonelle uttrykk hos både barnet og de voksne. Grunnet dette bør ikke barns komplekse utvikling utelukkende legges vekt på tilknytningsatferd, men også arvelige og miljømessige faktorer. Ettersom at det ikke finnes direkte retningslinjer for samspillsvurderinger, bør profesjonelle vise forsiktighet ut fra sine fortolkninger.

Blant barnevernsarbeiderne som ble intervjuet i forbindelse med studien om maktperspektiv på «gode nok» foreldre, hadde flertallet av yrkesutøvere tildelt familiene Circle of Security-kurset som har tilknytningsteori til grunn. I følge Foucault fungerer slike programmer som en type disiplinering av sårbare familier, og foreldrene påtvinges å utøve sin omsorg i tråd med barnevernets ønsker (Langsrud et al., 2017). På den ene siden, dersom omsorgen ikke samsvarer med synet på hva som er et «godt nok foreldreskap», er det legitimt for barnevernet å involvere seg. På en annen side er begrepet «gode nok foreldre» konstruert av barnevernsarbeidere selv (Langsrud et al., 2017). Barnevernsarbeidere må utøve skjønn for å foreta vurderinger og fatte beslutninger på bakgrunn av faktum i saken, fagkunnskap, erfaringer, forskning, etikk, barnets synspunkter m.m. (Studsrod et al., 2019, s. 212). I følge Foucault er den skjulte makten barnevernsarbeiderne sitter med den største, og begrepet «gode nok foreldre» opererer som et tankeredskap for disse yrkesutøvere (Langsrud et al., 2017). Barnevernsarbeidernes oppgave går derfor ut på å skille de som er «gode nok foreldre» fra de som ikke utøver et «godt nok» foreldreskap.

6. Konklusjon

Problemstillingen har blitt besvart ved hjelp av eldre primærlitteratur, nyere studier og pensumlitteratur for å belyse tilknytningsteorien. Den eldre primærteorien har belyst tidlig forskning på tilknytning, mens nyere studier og litteratur har forsøkt å belyse den oppdaterte kunnskapen mellom tilknytning og foreldreskap. Studiene som har blitt presentert i oppgaven viser at dagens forståelse av tilknytning er basert på primærteorien av anerkjente forskere som fremdeles er aktuell i dag. Den er likevel kritikkverdig grunnet manglende hensyn til barnas eventuelle traumatiske opplevelser som kan påvirke deres tilknytningsmønster og bidra til en feil-kategorisering av tilknytningsstil (Moe et al., 2010, s. 289).

Trygg tilknytning i foreldre-barn relasjonen er avhengig av flere faktorer. Sensitivitet har blitt nevnt gjentatte ganger i denne oppgaven, og det med god grunn. Forskningsarbeidet helt tilbake til 1970-tallet viser fokuset på sensitivitet og tilknytning gjennom Bowlbys første bind i triologien «Attachment and Loss», der studien resulterte i viktigheten av foreldrenes sensitivitet ovenfor sine barn (Bowlby, 1969). Nåtidens studier viser svært like resultater der foreldrenes sensitivitet spiller en viktig rolle i foreldreomsorgen, som videre er med å forme tilknytning mellom foreldre og barn (Berg-Olstad & Klette, 2019). Forskning og utvikling av metoder for fremming av trygg tilknytning er i stadig utvikling, og forventningene som stilles til foreldrerollen øker synkront med nyere forskning, noe som dessuten er med på å profesjonalisere foreldrerollen (Killén, 2013, s. 110).

Tilknytning vises å være avgjørende, basert på analyse og tolkning av presentert materiale, for utøvelse av et godt foreldreskap. Egenskaper hos foreldrene, som tidligere nevnt følelsesmessig tilgjengelighet og mentaliseringsevne, er to av flere viktige egenskaper foreldrene bør være bevisste over i følge både tidligere, men også nåtidens forskning. Likevel finnes det ingen tydelige grenser mellom å være «gode nok», og «ikke gode nok» foreldre (Langsrud et al., 2017). Dette gjør at vurderingene preges av skjønn av den enkelte yrkesutøveren. Med dette kan vi stille spørsmål om «gode nok» foreldre er et såpass vagt uttrykk, at det bidrar til at foreldrenes rettssikkerhet svekkes, og generelt bidrar til at valget av hjelpetiltak kan være svært varierende.

Arbeidet med denne oppgaven har bidratt til ny personlig innsikt og kunnskap, men også skapt nye spørsmål – særlig rundt normalitetsbegrepet «godt nok» foreldreskap. Med dette ønsker jeg å oppfordre til videre forskning på barnevernsfaglige vurderinger rundt dette

normalitetsbegrepet, som kan muliggjøre et tydeligere vurderingsarbeid i barnevernsfaglig praksis.

7. Litteraturliste

- Aveyard, H. (2014). *Doing a literature review in health and social care: a practical guide*. (Third edition). McGraw-Hill Education, Open University Press. *s. 124, 138-140, 144, 4 sider.
- Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet. 2021. *Veiledning til foreldre*. https://www.bufdir.no/Familie/veiledning_til_foreldre/ *1 side.
- Barnevernloven. (1992). *Lov om barneverntjenester* (LOV-2020-06-19-89). Lovdata. <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1992-07-17-100> *s. 8-9, 2 sider.
- Berg-Olstad, I. & Klette, T. (2019). Helsesykepleieres vurderinger av tidlig samspill mellom spedbarn og foreldre. *Sykepleien*, 2019(14). <http://10.4220/Sykepleienf.2019.78531>. *12 sider.
- Bowlby, J. (1969). *Attachment and Loss, Volume 1. Attachment*. Random House. *428 sider.
- Brandtzæg, I., Torsteinson, S. & Øiestad, G. (2020, 26. mai). *Hva er tilknytning?*. Norsk psykolog forening. <https://www.psykologforeningen.no/foreningen/aktuelt/aktuelt/hva-er-tilknytning> *s. 1-6, 6 sider.
- Broberg, A., Mothander, P. R., Granqvist, P. & Ivarsson, T. (2010). *Tilknytning i praksis. Tilknytningsteoriens anvendelse i forskning og klinisk arbeid*. Hans Reitzels Forlag. *s. 36-37, 2 sider.
- Bunkholdt, V. & Kvaran, I. (2015). *Kunnskap og kompetanse i barnevernsarbeid*. Gyldendal Akademisk.
- Circleofsecurityinternational. (2019). *The Circle of Security: A Visual "Map" of Caregiver-Child Attachment*. <https://www.circleofsecurityinternational.com/circle-of-security-model/what-is-the-circle-of-security/> *5 sider.
- Dalland, O. (2017). *Metode og skriving* (6. utg.). Gyldendal Akademisk. * Kap 2-3, 8, 39 sider.

- De Wolff, M. S., & van IJzendoorn, M. H. (1997). Sensitivity And Attachment: *A Meta-Analysis on Parental Antecedents of Infant Attachment*, 86, 571-590.
<https://doi.org/10.1111/j.1467-8624.1997.tb04218.x> *19 sider.
- Dysthe, O., Hertzberg, F., & Hoel, T. L. (2010). *Skrive for å lære: skriving i høyere utdanning* (2. utg.). Abstrakt forlag. *s. 159-160, 2 sider.
- Goldsmith, H. H., & Alansky, J. A. (1988). Maternal and Infant Temperamental Predictors of Attachment: A Meta-Analytic Review. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 55(6), 805-816). <https://doi.apa.org/doiLanding?doi=10.1037%2F0022-006X.55.6.805>. *11 sider.
- Gulbrandsen, L. M. (Red.). (2012). *Oppvekst og psykologisk utvikling: innføring i psykologiske perspektiver*. Universitetsforlaget. *Kap 5, 32 sider.
- Jacobsen, D. I. (2010). *Forståelse, beskrivelse og forklaring: innføring i metode for helse- og sosialfagene*. Høyskoleforlaget. *s. 55, 60-70, 11 sider.
- Killén, K. (2013). *Barndommen varer i generasjoner* (3. utg.) Kommuneforlaget. *Kap 2-5, kap 9, 52 sider.
- Kvello, Ø. (2010). *Barn i risiko: Skadelige omsorgssituasjoner*. Gyldendal Akademisk. *Kap 3, 12 sider.
- Langsrud, E., Fauske, H. & Lichtwarck, W. (2017). Et maktperspektiv på «gode nok foreldre» i barenverets kontekst. *Idunn*, 94(2), 126-138). <https://doi-org.ezproxy.uis.no/10.18261/issn.1891-1838-2017-02-05>. *12 sider.
- Liverød, S. R. (2017, 20. mars). *En god nok omsorgsperson*. Webpsykologen.
<https://www.webpsykologen.no/artikler/en-god-nok-omsorgsperson/> *3 sider.
- Malterud, K. (2017). *Kvalitativ metasyntese som forskningsmetode i medisin og helsefag* (2. utg.). Universitetsforlaget. *3 sider.
- Moe, V., I K. Slinning. & M. Bergum Hansen (Red.). (2010). *Håndbok i sped- og småbarns psykiske helse*. Gyldendal Akademisk. *768 sider.

Nievar, M. A., & Becker, B. J. (2007). Sensitivity as a Privileged Predictor of Attachment: *A Second Perspective on De Wolff and van IJzendoorn's Meta-analysis*. 17, 102-114. <http://doi.org/10.1111/j.1467-9507.2007.00417.x>. *12 sider.

O'Leary, Z. (2004). *The essential guide to doing research*. Sage. *10 sider.

Postholm, M. B. (2011). *Kvalitativ metode: en innføring med fokus på fenomenologi, etnografi og kasusstudier* (2. utg.). Universitetsforlaget. *Kap 5, s. 88-89, 2 sider.

Rienecker, L., Stray Jørgensen, P., Skov, S., & Landaas, W. (2013). *Den gode oppgaven håndbok i oppgaveskriving på universitet og høyskole*. Fagbokforlaget. *5 sider.

Studsrød, I., Paulsen, V., Kvaran, I. & Mevik, K (Red.). (2019). *Barnevernspedagog: En grunnbok*. Universitetsforlaget.

Sæther, M. K. & Glavin, K. (2021). Et «pålogget» foreldreskap – foreldres erfaringer med foreldreveiledningskurset Circle of Security-Parenting, COS-P. *Nordisk sygepleieforskning*, 2021 (01), 22-34. <https://doi-org.ezproxy.uis.no/10.18261/issn.1892-2686-2021-01-03>. *12 sider.

Thidemann, I. J. (2019). *Bacheloroppgaven for sykepleierstudenter* (2. utg.). Universitetsforlaget. *Kap 10-11, 26 sider.

Tjersland, O. A., Engen, G. & Jansen, U. (2018). *Allianser. Verdier, teorier og metoder i miljøorientert terapi med barn og unge* (2. utg.). Gyldendal.

Aadland, E. (2011). «Og eg ser på deg...»: *Vitenskapsteori i helse- og sosialfag* (3. utg.). Universitetsforlaget. *s. 206-207, 2 sider.

* Selvvalgt pensum: 1493 sider.